

Микола Мартинюк, Лариса Мартинюк

Оновлення й розширення поняттєво-термінологічного поля спортивної лексики на сучасному етапі мовного розвитку

У науковій статті розглянуто об'єктивні процеси оновлення й розширення поняттєво-термінологічного поля спортивної лексики на сучасному етапі мовного розвитку, покликані до життя новими реаліями і контекстами. **Метою** публікації є намагання на прикладі спортивної галузі дослідити найзагальніші мовотворчі процеси, завдяки яким поповнюється і збагачується активний словниковий запас української мови. Окрім того, показано, що деякі зовнішні впливи на динаміку фахового мовотворення і збагачення можуть бути штучно організованими, тому в певному контексті здатні сповільнювати або пришвидшувати ці процеси. **Теоретичною базою** проведеного дослідження стали праці вітчизняних науковців в галузі мовознавства за останніх майже сто років, розглянуті під кутом зору розвитку деяких спортивних дисциплін. **Результати.** Принциповим завданням нашого аналізу стали особливості входження в широкий вжиток назв, реалій, термінів і понять на позначення так званих молодих видів спорту, породжені сучасними віяннями та інтересами, молодіжною модою, різними субкультурами тощо. Нами зроблено спробу з'ясувати причини виникнення лексикографічної диспропорції в царині фізичної культури та спорту в Україні на зламі ХХ–ХХІ ст. в проєкції на окреслену проблему. У дослідженні також зроблено спробу класифікації лексичних одиниць з погляду їхньої об'єктивації в триванні новочасних мовотворчих процесів. Пропонована наукова праця акцентує увагу широкого загалу представників зазначеної галузі на динамічності й неперервності процесу поповнення фахового поняттєво-термінологічного запасу української мови в ході суспільно-історичного розвитку. **Висновки.** У публікації на конкретних, підібраних з практики мас-медіа, прикладах проілюстровано суспільно-орієнтовані й ідеологічні впливи на динаміку розширення цього словника, підкреслено, що ці процеси мають глобальний, а не вибіркового, локальний характер.

Ключові слова: спортивна лексика, поняттєво-термінологічне поле, словниковий запас, міжмовна комунікація, лексичні нашарування, лексичні запозичення і новотвори, мовленнєва ситуація, фізична культура та спорт, вид спорту, спортивний снаряд.

Вступ

Загальновідомо, нові часи нового прагнуть слова... Ця перефразована максима Максима Рильського безпосередньо стосується усіх сфер суспільно-історичного і людського буття. Цивілізаційний поступ відбувається щодня, щохвилини, й усі ці процеси фіксуються й

відображаються мовними ресурсами, обростаючи все новими і новими значеннями, відтінками значень, концептами. Якись реалії приходять й утверджуються в нашому житті, особистому і професійному просторі апріорі, інші з певних причин мусять пройти перевірку часом. Інакше кажучи, одні лексичні одиниці одразу входять до активного запасу лексики, деякі довго перебувають у статусі неологізмів чи новотворів, і тільки тоді відвойовують завчасу втрачені позиції. Не оминули ці процеси і словотворення й галузі фізичної культури та спорту.

Українська термінологія фізичної культури та спорту є відносно новим пластом лексичної системи мови. На її формування впливали мовні та позамовні чинники (Воронюк, 2025). Розглянемо деякі з них у нашій науковій мінірозвідці.

Теоретичний базис

Лексика сфери фізичної культури та спорту постійно перебуває в полі зору мовознавців, істориків і безпосередньо фахівців цієї галузі. Вивчається вона постійно й під різним кутом освітлення. Так, скажімо, на проблемі витоків української спортивної термінології зосереджує свою увагу О. Петренко (Петренко, 2014). Одним з перших цю проблему окреслив на науково-теоретичному рівні майже століття тому Я. Рудницький (Рудницький, 1933). Етимологічні аспекти сучасної української спортивної термінології вивчає у своїй науковій розвідці І. Дикань (Дикань, 2004). Предметом вивчення обрали лексико-семантичні особливості сучасних спортивних термінів Я. Ворущило та Н. Таценко (Ворущило, 2005). Про роль нових медіа в нинішніх мовотворчих процесах в галузі фізичної культури та спорту говорить А. Гусєв (Гусєв, 2014). Проблемі співвідношення національних та інтернаціональних термінів в українській термінології галузі фізичної культури і спорту присвячує свою дисертацію О. Боровська (Боровська, 2004). Історико-методологічному аналізу української спортивної термінології присвячено дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту І. Янків (Янків, 2000). Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі аналізують в однойменній монографії Н. Клименко, Є. Карпіловська та Л. Кислюк (Клименко, 2008). Дослідження аналогічних аспектів фіксуємо у працях інших вітчизняних науковців. Найближчою до теми нашого дослідження є лексикографічна праця співробітниць Інституту української мови НАН України Л. Туровської та Л. Василькової «Нові слова та значення» (НСтЗ, 2009), яка реєструє ряд термінів і

понять спортивної галузі, підкріплюючи їх багатим мовним ілюстративним матеріалом.

Виклад основного матеріалу

Оновлення й розширення поняттєво-термінологічного поля спортивної лексики, як і всього словникового запасу загалом, – процес динамічний і неперервний, тому відбувається постійно й оперативно реагує на найменші всеможливі зміни та відображає до нюансів чіткий перебіг мовотворчих процесів в історичному і хронологічному розвитку, а також на сучасному етапі мовного поступу й побутування.

Незаперечно, поповнення словникового запасу в ході/триванні міжмовної комунікації новими лексичними одиницями, поняттями і значеннями або їхнє додаткове семантичне нарощення на основі вже наявних в глобальних масштабах і/чи локальних, галузевих, належить до якісних змін будь-якої мови, й українська не є в тому винятком.

Велику роль в оновленні сучасного лексикону на сучасному етапі мовотворення відіграє публіцистика. На цьому, зокрема, наголошує у своїй аналітичній розвідці «Тенденції оновлення сучасного українського лексикону» Є. Карпіловська (Клименко та ін., 2008: 6–9). Аналізуючи пласти новітніх лексичних новотворень, дослідниця зауважує: «Роль публіцистики та мови засобів масової інформації в сучасній мовній динаміці дедалі зростає, адже саме ці функціональні стилі, сфери використання мови найоперативніше відгукуються на бурхливий перебіг подій в українському суспільстві, відбивають зміни в його житті» (Клименко та ін., 2008: 8). Уточнимо: основними джерелами таких новотворень є мова газет, журналів, телебачення і радіомовлення, блогів, інтернет-ресурсів, інструкцій, реклами й оголошень, а поряд з тим – ще й наукової та науково-популярної, передовсім спеціалізованої фахової, літератури, довідково-енциклопедичних видань тощо. Говорячи про фахово марковану лексику сучасної української мови, інша науковиця І. Воронюк зазначає: «Українська термінологія фізичної культури та спорту є відносно новим пластом лексичної системи мови» (Воронюк, 2025: 97). У цитованій статті вона розглядає витоки, специфіку становлення національної термінології сфери фізичної культури і спорту, а також її лексико-семантичні та граматичні особливості на сучасному етапі.

Глибоко проаналізувавши дотеперішні напрацювання лінгвістичної науки в проєкції на царину фізичної культури та

спорту, зокрема, що стосується зовнішніх і внутрішніх впливів на появу в ній спеціалізованих новотворень і напашарувань, спробуємо викласти в цій статті деякі власні бачення означеної проблеми та підсумкові міркування щодо висвітлення її аспектів.

Готуючи це мінідослідження, у поле наукового аналізу ми включили найпитоміші поняття і терміни, які якнайповніше відображають суспільні комунікативні процеси й увійшли в широкий мовленнєвий обіг на зламі XX–XXI століть, загалом близько п'яти десятків мовних одиниць, зафіксованих в академічному виданні Інституту української мови НАН України (НСтЗ, 2009).

Пласт проаналізованої лексики, ретельне його вивчення та отримані на цій основі узагальнення дають нам підстави висновкувати, що оновлення й розширення поняттєво-термінологічного поля спортивної лексики української мови на сучасному етапі її розвитку слід розглядати в кількох планах, зокрема:

1) його поповнення новітніми у всіх сенсах і площинах лексемами-запозиченнями, переважно – англіцизмами (*аквабол, армрестлінг, вейкборд, віндсерфінг, маунтбайк, рафтинг, серфінг, скейт, сноуборд, стритрейсинг, фітнес, фристайл, шейпінг*);

2) запозичення лексем на позначення реалій і понять, властивих базовій мові (*дартс, дербі, каюкінг, керлінг, кетч, кікбоксинг, клаймер, кошонет, ліберо, могул, пейнтбол, петанк, поулпозишн, сквош, черлідінг, спейс-хук, стилето, сумо*);

3) нарощення нової й розширення уже усталеної семантики наявних досі в лексиконі слів (*блейзер, болід, канонір, легіонер, реванш, селекціонер, спаринг, трансфер, челенджер*);

4) синонімічні запозичення паралельних лексичних форм (*аутсайдер, бодибілдінг, овертайм, наблісити, пауерліфтинг, плеймейкер, плей-оф, промоутер, рейтинг, рекреація, сейв, селебриті, стронгестмен, фаєр, чартс*);

5) внутрішньомовні новоутворення (*велотренажер, вищолігівець, вільник, культурист, скеледром, спорткар, фан*).

Якщо п'ята позиція цієї диференціації відображає суто внутрішньомовні динамічні зміни, то перших чотири стосуються безпосередньо власне зовнішніх мовних впливів у проєкції на спеціально вибірково відмоніторену для нашого дослідження тематичну площину фізичної культури та спорту.

Аналізуючи процеси збагачення нашої мови як суспільного явища появою в ній нових слів, виразів і значень у зазначеному

контексті, несправедливо було б обминути такий аспект окресленої проблеми, як штучно організовані впливи, покликані до життя різними чинниками, передовсім – цензурою, що якраз відчутно сповільнювало сам перебіг мовотворчих процесів.

З огляду на це, значну частину термінів і понять на позначення реалій з царини фізкультури та спорту, які зародилися й утвердилися в цій галузі упродовж минулого століття, українська лексикографічна наука опановує тільки тепер. Серед основних причин такої відтермінованої адаптації цих явищ на нашому ґрунті були й політичні. Спочатку, на зорі свого творення, ці, чужі в так званому радянському просторі, спортивні дисципліни ігнорувалися офіційною наукою як неприйнятні для нашої ідеологічної системи й такі, що не набули достатнього поширення у світі, адже з'являлися вони переважно у США і/або англомовних країнах, переносючи й успадковуючи звідти і свою термінологію. Але то було лише питання часу, верифікації, популяризації, до певної міри – навіть моди. Так тривало відносно недовго: власне, почасти – до падіння наприкінці 1980-х горезвісної залізної завіси, почасти – доки той чи інший вид спорту не переходив у статус олімпійського, окремим словам та поняттям добирали свої відповідники. Так, лексеми *аеробіка*, *фітнес* і *шейпінг* були об'єднані змістово й замінені на *ритмічну гімнастику*, *армрестлінг* став *рукоборством*, *бодибілдінг* – *культуризмом*, *бічволейбол* – *пляжним волейболом* і т. ін. Звісно, не всі вони пройшли перевірку часом, але більшість з них настійно пропагувалися чи й навіть нав'язувалися у професійному мовному середовищі, і, важко сказати, якби в 1990-х не відбулася зміна формацій, чи не підкорили би вони відтак нашого поняттєво-термінологічного поля.

З тих самих причин частина термінів і понять взагалі перебували під категоричною заборорою, як і види спорту, які вони позначали або стосувалися, як, наприклад, табу на цілий ряд східних бойових мистецтв, незалежно від їхнього історичного віку, – *айкідо*, *кунгфу*, *карате*, *кіокушинкай*, *кікбоксинг*, *тхеквондо* тощо, які почали поступово просочуватися й оприявнюватися в нашому ментальному обширі з численних напівлегальних кустарних відеосалонів і підпільних спортивних залів наприкінці тих-таки 1980-х.

Великий масив термінів і понять з царини фізкультури та спорту безпосередньо пов'язаний з інтересами, запитамі, розвитком та масовим розпросторенням світової молодіжної субкультури. Таке

омолодження спеціалізованих фахових реалій та поняттєво-термінологічної бази на їхнє позначення, по суті, стало однією з визначальних причин швидкого тотального подолання ідеологічної складової у мовно-нормативних процесах на пострадянському просторі на зламі XX–XXI ст. Відчутно пришвидшив усі ці процеси бурхливий розвиток мас-медіа та проникнення в усі сфери життя та свідомість людей всесвітньої мережі інтернет. Саме звідси найперше черпаємо ілюстративну підоснову для подальшого оприявлення новочасних галузевих реалій і спортивної лексики з наступним їхнім остаточним унормуванням в українській літературній мові, що спробуємо довести й унаочнити на конкретних прикладах в нашому дослідженні далі. Отже, з цього пласту лексики виокремимо такі слова: *віндсерфінг, екстрим, маунтбайк, могул, петанк, рафтинг, ринк-хокей, роледром, ролер, серфінг, скейт (скейтбординг, скейтбордист), сноуборд (сноубординг, сноубордист), стритрейсинг, фітнес, фристайл, черлідінг, шейпінг* та ін.

Розглянемо коротко семантичне значення зазначених лексем і на основі конкретних прикладів, підібраних з мережових і медійних джерел – їхнє входження в мовленнєві ситуації. Для зручності ілюстрування застосуємо при цьому алфавітний принцип подачі матеріалу, запозичений і перенесений з побудови словникових статей цитованого тут довідкового видання (НСтЗ, 2009).

віндсёрфінг, -у. Ковзання по воді на спеціальній пінопластовій чи пластиковій дошці з трикутним вітрилом на рухливій щоглі, яким стоячи керує людина (НСтЗ, 2009: 49). *Популярні місця для віндсерфінгу у світі – острови Індонезії Балі, Ява, Суматра, Мальдіви, пляжі Португалії, Іспанії, Італії, Греції, Франції (З нету).*

екстрім, -у. Крайність, гостре відчуття; витривалість на межі можливого (НСтЗ, 2009: 77). *Досягай у спорті та навчанні, а не шукай екстрим на залізниці! (З нету).*

маунтбайк, -у. Вид спорту, який полягає у подоланні на велосипеді дистанції, прокладеної у гірській місцевості (НСтЗ, 2009: 144). *Луцька велосипедистка Яна Беломоїна здобула бронзову нагороду на чемпіонаті світу з маунтбайку в спортивному містечку Валлнорд у князівстві Андорра (З телепередачі).*

могу́л, -у. спорт. Один з видів фристайла, що полягає у швидкісному спускові на гірських лижах горбистою трасою (НСтЗ, 2009: 154). *Могул вперше з'явився в олімпійській програмі в 1994 році на XVII зимових олімпійських іграх для чоловіків і жінок (З газети).*

петáнк, -у. Спортивна гра, яка полягає у влучному киданні металевих куль у ціль (НСтЗ, 2009: 182). *У петанк в Україні почали грати ще на початку 2000-х у Києві та Ужгороді (З газети).*

ра́фтинг, -у. Вид водного спорту, який полягає у спускові гірськими чи порожнистими річками на плотах та веслових човнах (НСтЗ, 2009: 209). *Рафтинг як екстремальний вид спорту завойовує все більше популярності і входить у моду (З газети).*

ринк-хоке́й, -ю. спорт. Хокей з м'ячем на роликових ковзанах (НСтЗ, 2009: 219). *Українська федерація хокею з м'ячем та ринк-бенді займається проведенням на території України змагань з ринк-хокею (З телепередачі).*

роледро́м, -у. Спеціально обладнаний майданчик для катання і проведення змагань на роликових ковзанах і скейтбордах (НСтЗ, 2009: 221). *На роледромі у Луцьку влаштували турнір зі стрітхокею (З телепередачі).*

ро́лер, -а. Той, хто захоплюється катанням на роликових ковзанах (НСтЗ, 2009: 221). *Поступово ролери обростають умовностями, нормами, атрибутами: так з'явився ролер-клуб, з'явилася норма ввічливості у ролерів один до одного (З журналу).*

се́рфінг, -у. Вид водного спорту, що полягає у ковзанні на гребенях хвиль, стоячи на спеціальній дошці, а також сама ця дошка (НСтЗ, 2009: 229). *Під час змагань із серфінгу на Таїті французький фотограф Жером Брує зробив найкращу світлину Олімпійських ігор-2024 (З нету).*

скейт, -а. Роликова дошка для занять скейтбордингом (НСтЗ, 2009: 231). *Катання на скейтах набуває більше духу змагання, ніж дружнього (З блогу).*

скейтбо́рдинг, -у. Вид спорту, що полягає у катанні на скейті (НСтЗ, 2009: 231). *Зовсім нещодавно скейтбординг офіційно був визнаний видом спорту (З журналу).*

скейтборди́ст, -а. Той, хто займається скейтбордингом (НСтЗ, 2009: 231). *Тернопільські скейтбордисти розповіли про особливості екстремального виду спорту (З газети).*

сноубо́рд, -а. Спортивна дошка для стрибків із трампліна (НСтЗ, 2009: 234). *У пошуку нічних пригод екстремалів фотограф зловив у кадр веселого хлопця, який катався на сноуборді по вулиці Кривий Вал в Луцьку (З нету).*

сноубо́рдинг, -у. Вид спорту, що полягає у стрибках з трампліна на спеціальній дошці (НСтЗ, 2009: 234). *Сноубординг успішно*

дебютував як офіційний олімпійський вид спорту на зимових Олімпійських іграх у Нагано (З нету).

сноубордїст, -а. Спортсмен, який виконує складні акробатичні стрибки на сноуборді (НСтЗ, 2009: 234). *Українські сноубордисти здобули п'ять медалей на останньому етапі Кубка Європи перед ЧС-2025 (З телепередачі).*

стритрєйсінг, -у. Колективний автопробіг вулицями міста, області з певною метою (рекламна акція, добродійна діяльність тощо) (НСтЗ, 2009: 240). *В Україні стритрейсінг з'явився відносно недавно, а батьківщиною цього явища вважаються США (З нету).*

фітнес, -у. спорт. Комплекс вправ для підтримання духовної і фізичної форми (НСтЗ, 2009: 259). *Фітнес не вважається окремим видом спорту, а радше охоплює різні види діяльності та методи тренувань, спрямовані на покращення загального стану здоров'я та фізичної форми (З нету).*

фрїстайл, -а. Зимовий вид спорту, що включає стрибки з невеликого трампліна і катання на лижах з виконанням акробатичних фігур та елементів (НСтЗ, 2009: 264). *1988 року фрістайл був вперше представлений на зимових Олімпійських іграх, але тільки в якості показових виступів (З нету).*

черлідінг, -у. Вид спорту, що поєднує елементи танцю, акробатики, хореографії тощо (НСтЗ, 2009: 268). *Розвиток черлідінгу в Україні, як і в усьому світі, має два напрями: як вид спорту і як різновид дозвілля (групи підтримки спортивних команд з баскетболу, футболу, хокею, пляжного волейболу та ін.) (З журналу).*

шейпінг, -у. спорт. Різновид ритмічної гімнастики; спортивні вправи у музичному супроводі для вдосконалення форми тіла (НСтЗ, 2009: 269). *При виконанні вправ шейпінгу використовуються гантелі, м'ячі та еспандери (З блогу).*

Окремої уваги оновлення й розширення поняттєво-термінологічного поля спортивної лексики потребує і в плані семантичної стратифікації, тобто розгляду того, які сфери номінування охоплюють ті чи інші новотвори і запозичення, що вони позначають, які професійні реалії, явища і процеси відображають, наскільки частотним є їхнє вживання в мовленнєвих актах і ситуаціях. Ґрунтовне опрацювання окресленого темою, метою і завданнями нашої мінірозвідки обсягу лексичних одиниць в цьому освітленні дає нам таку картину:

1) лексеми на позначення нових видів спорту (*аквабол, армрестлінг, дайвінг, дартс, дербі¹, каюкінг, керлінг, кетч, клаймінг, петанк, рафтинг, серфінг, сквош, спейс-хук, стилето, фітнес, фристайл, черлідінг*);

2) похідні від назв спорту чи заголовних спортивних снарядів найменування їхніх носіїв (*армрестлінгіст, вейкбордист, керлінгіст, кікбоксер, клаймер, ролер, серфінгіст, сноубордист, сумоїст*);

3) внутрішньовидові спеціалізовані терміни та поняття на позначення спортивних снарядів, ігрових ситуацій і комбінацій тощо (*кікер, корда, кошонет, ліберо, могул, сейв, скейт, сноуборд, шейпінг*);

4) прощена і\чи узагальнена просторічна розмовна інтерпретація тих чи інших спортивних реалій та явищ (*вищолігівець, вільник, гірчичник, дербі², канонір, легіонер, селекціонер, скеледром, спорткар, фан, челенджер*).

Усі вищеописані зміни і процеси у спеціалізованій спортивній лексиці української літературної мови знайшли своє відображення в мовно-комунікативних ситуаціях і зафіксовані у відповідних публіцистичних, офіційно-ділових, наукових, науково-популярних і художніх текстах, що їх ілюструють на конкретних контекстуальних прикладах.

Наукова новизна

Особливістю нашого наукового дослідження є спроба ґрунтовного аналізу та різнопланової типологічної класифікації української спортивної лексики, яка зароджувалася й екстраполювалася у професійне слововживання на світових обшарах на зламі ХХ–ХХІ ст. Пропонована стаття не стільки репрезентує творення фахових неологізмів у сфері фізичної культури та спорту, скільки відтворює та на конкретних прикладах ілюструє об'єктивні мовотворчі процеси, покликані відновити історичну справедливість і забезпечити поповнення масиву української спортивної лексики тими словами, поняттями і термінами, які потрапили в цю царину упродовж останніх ста років суспільно-історичного розвитку і були з різних причин проігноровані і\або штучно вилючені з широкого обігу. У цьому якраз полягає цінність і наукова новизна нашої праці.

Висновки

Отже, процес оновлення й розширення поняттєво-термінологічного поля спортивної лексики є динамічним і неперервним, має своє суспільно-орієнтоване, подекуди – навіть ідеологічне, маркування та забарвлення. Новочасне поповнення

активного словникового запасу української літературної мови в цьому освітленні та контексті відбувається внаслідок тісної міжмовної комунікації. Усі зміни та новітні лексичні нашарування, підкріплені багатим ілюстративним матеріалом, одразу знаходять своє відображення в галузевих та академічних аналітичних, довідково-енциклопедичних і лексикографічних працях, дисертаційних дослідженнях вітчизняних науковців. Динаміка лексичних запозичень і новотворень на сучасному етапі мовного розвитку відображається у повному обсязі, оперативно і має глобальний, а не вибіркового характер.

Література

- Боровська, О. (2003). *Короткий тлумачний словник термінології галузі фізичної культури та спорту*. Львів.
- Боровська, О. (2002). Національні витoki української термінології з фізичної культури та спорту. *Молода спортивна наука України: зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту*. Львів, 6, 1, 8–10.
- Боровська, О. (2004). Співвідношення національних та інтернаціональних термінів в українській термінології галузі фізичної культури і спорту. Автореф. дис... канд. філ. наук: 10.02.01 – українська мова. Київ: Інститут української мови НАН України.
- Боровська, О. (2003). Співвідношення національних та інтернаціональних термінів в українській термінології сфери фізичної культури та спорту. *Молода спортивна наука України: зб. наук. ст. з галузі фіз. культури та спорту*. Львів, 7, 1, 35–40.
- Воронюк, І. О. (2025). Українська термінологія сфери фізичної культури і спорту: витoki, становлення, особливості. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Кропивницький: Центральноукр.ДУ ім. В. Винниченка, 1 (212), 96–103.
- Ворушило, Я., Таценко, Н. (2005). Лексико-семантичні особливості сучасних спортивних термінів. *Матер. наук.-теорет. конф. викл., асп., співробіт. та студ. гуманітар. ф-ту* (18–29 квітня 2005 р.). Суми: СумДУ, 1, 45–50.
- Гусєв, А. (2014). Нові медіа як PR-інструмент у спорті. http://www.irbisnbnv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbnv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vkr_2014_11_14.pdf.
- Дикань, І. (2004). Етимологічні аспекти сучасної української спортивної термінології. *Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту*. Київ: Інститут української мови НАН України, 132–138.

- Клименко, Н. Ф., Карпіловська, Є. А., Кислюк, Л. П. (2008). *Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі: монографія*. Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго.
- Мартинюк, М. (1998). До проблеми упорядкування спортивної термінології. *Вісник державного університету «Львівська політехніка». Проблеми української термінології*, 336. Львів: ДУ «Львівська політехніка», 347–350.
- Нові слова та значення: словник (2009). Ін-т укр. мови НАН України; укл.: Л. В. Туровська, Л. М. Василькова. Київ: Довіра (Словники України).
- Петренко, О. (2014). Витоки української спортивної термінології. *Молодь: освіта, наука, духовність: тези доповідей XI Всеукраїнської наукової конференції студентів і молодих вчених* (Київ, 9–10 квітня 2014). К.: Ун-т «Україна», 105–106.
- Рудницький, Я. (1933). Українська спортивна термінологія (Календар-альманах на 1934 рік. Спорт в маси!). Львів: Вогні, 30–33.
- Садовник, О. (2006). Модель іміджу українського спорту, сформована на основі інформаційних повідомлень засобів масової комунікації. *Вісник Львів. Ун-ту. Серія: Журналістика*. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 28, 306–310.
- Янків, І. (2000). Українська спортивна термінологія (історико-методологічний аналіз): дис... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02. Львів: ЛНУ ім. І. Франка.

References

- Borovska, O. (2003). *Korotkyi tlumachnyi slovnyk terminolohii haluzi fizychnoi kultury ta sportu* [A brief explanatory dictionary of terminology in the field of physical culture and sports]. Lviv (in Ukrainian).
- Borovska, O. (2002). Natsionalni vytoky ukrainskoi terminolohii z fizychnoi kultury ta sportu [National origins of Ukrainian terminology in physical culture and sports]. *Young sports science of Ukraine: collection of scientific works in the field of physical culture and sports*. Lviv, 6, 1. 8–10 (in Ukrainian).
- Borovska, O. (2004). Spivvidnoshennia natsionalnykh ta internatsionalnykh terminiv v ukrainskii terminolohii haluzi fizychnoi kultury i sportu [The relationship between national and international terms in the Ukrainian terminology of the field of physical culture and sports]. Author's abstract of dissertation of the candidate of philological sciences: 10.02.01 – Ukrainian language. Kyiv: Institute of Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine (in Ukrainian).
- Borovska, O. (2003). Spivvidnoshennia natsionalnykh ta internatsionalnykh terminiv v ukrainskii terminolohii sfery fizychnoi kultury ta sportu [The relationship between national and international terms in the Ukrainian terminology of the field of physical culture and sports]. *Young sports science of Ukraine: collection of scientific articles from the field of physical culture and sports*. Lviv, 7, 1, 35–40 (in Ukrainian).
- Voroniuk, I. O. (2025). Ukrainska terminolohiia sfery fizychnoi kultury i sportu: vytoky, stanovlennia, osoblyvosti [Ukrainian terminology of the sphere of physical culture and sports: origins, formation, peculiarities]. *Scientific notes*.

- Series: Philological sciences.* Kropyvnytskyi: Central Ukrainian State University named after V. Vynnychenko, 1 (212), 96–103 (in Ukrainian).
- Vorushylo, Ya., Tatsenko, N. (2005). *Leksyko-semantychni osoblyvosti suchasnykh sportyvnykh terminiv* [Lexical and semantic features of modern sports terms]. *Materials of the scientific-theoretical conference of lecturers, asp., collaborators and students of the humanitarian faculty* (April 18–29, 2005). Sumy: SumDU, 1, 45–50 (in Ukrainian).
- Husiev, A. (2014). *Novi media yak PR-instrument u sporti* [New media as a PR tool in sports]. http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vkp_2014_11_14.pdf.
- Dykan, I. (2004). *Etymolohichni aspekty suchasnoi ukrainskoi sportyvnoi terminolohii* [Etymological aspects of modern Ukrainian sports terminology]. *Pedagogy, psychology and medical-biological problems of physical education and sports*. Kyiv: Institute of Ukrainian Language, NAS of Ukraine, 132–138 (in Ukrainian).
- Klymenko, N. F., Karpilovska, Ye. A., Kysliuk, L. P. (2008). *Dynamichni protsesy v suchasnomu ukrainskomu leksykonі: monohrafiia* [Dynamic processes in the modern Ukrainian lexicon: monograph]. Kyiv: Dmytro Burago Publishing House (in Ukrainian).
- Martyniuk, M. (1998). *Do problemy uporiadkuvannia sportyvnoi terminolohii* [To the problem of organizing sports terminology]. *Bulletin of the State University "Lviv Polytechnic". Problems of Ukrainian terminology*. No. 336. Lviv: State University "Lviv Polytechnic", 347–350 (in Ukrainian).
- Novi slova ta znachennia: slovnyk [New words and meanings: dictionary] (2009). Institute of Ukrainian Language, NAS of Ukraine; ed.: L. V. Turovska, L. M. Vasylova. Kyiv: Dovira (Dictionaries of Ukraine) (in Ukrainian).
- Petrenko, O. (2014). *Vytoky ukrainskoi sportyvnoi terminolohii* [Origins of Ukrainian sports terminology]. *Youth: education, science, spirituality: abstracts of the reports of the XI All-Ukrainian scientific conference of students and young scientists* (Kyiv, April 9–10, 2014). Kyiv: University "Ukraine", 105–106 (in Ukrainian).
- Rudnytskyi, Ya. (1933). *Ukrainska sportyvna terminolohiia* (Kalendar-almanakh na 1934 rik. Sport v masy!) [Ukrainian sports terminology (Calendar-almanac for 1934. Sports to the masses!)] Lviv: Vogni, 30–33 (in Ukrainian).
- Sadovnyk, O. (2006). *Model imidzhu ukrainskoho sportu, sformovana na osnovi informatsiinykh povidomlen zasobiv masovoi komunikatsii* [The model of the image of Ukrainian sports, formed on the basis of information messages of mass media]. *Visnyk Lviv Un-ty. Series: Journalism*. Lviv: LNU named after I. Franko, 28, 306–310 (in Ukrainian).
- Yankiv, I. (2000). *Ukrainska sportyvna terminolohiia (istoryko-metodolohichniy analiz)* [Ukrainian sports terminology (historical and methodological analysis)]: dissertation of candidate of sciences in physical education and sports: 24.00.02. Lviv: LNU named after I. Franko (in Ukrainian).

Mykola Martyniuk, Larysa Martyniuk. Updating and expanding the conceptual and terminological field of sports vocabulary at the current stage of language development.

The scientific article examines the objective processes of updating and expanding the conceptual and terminological field of sports vocabulary at the current stage of language development, brought to life by new realities and contexts. The **purpose** of the publication is to attempt, using the example of the sports industry, to investigate the most general language-forming processes, thanks to which the active vocabulary of the Ukrainian language is replenished and enriched. In addition, it is shown that some external influences on the dynamics of professional language formation and enrichment can be artificially organized, therefore, in a certain context, they can slow down or speed up these processes. The **theoretical basis** of the study was the works of domestic scientists in the field of linguistics over the past almost a hundred years, considered from the perspective of the development of certain sports disciplines. **Results.** The fundamental task of our analysis was to identify the features of the widespread use of names, realities, terms, and concepts to designate the so-called young sports, generated by modern trends and interests, youth fashion, various subcultures, etc. We have made an attempt to clarify the reasons for the emergence of lexicographic disproportion in the field of physical culture and sports in Ukraine at the turn of the 20th–21st centuries in the projection on the outlined problem. The study also attempts to classify lexical units from the perspective of their objectification in the course of modern language-forming processes. The proposed scientific practice focuses the attention of a wide audience of representatives of your field on the dynamism and continuity of the process of replenishing the professional conceptual and terminological stock of the Ukrainian language in the course of socio-historical development. **Conclusions.** The publication uses specific examples selected from the practice of mass media to illustrate socially oriented and ideological influences on the dynamics of the expansion of this dictionary, emphasizing that these processes are global, not selective, local in nature.

Key words: sports vocabulary, conceptual and terminological field, vocabulary, interlingual communication, lexical layers, lexical borrowings and neologisms, speech situation, physical culture and sports, type of sport, sports equipment.

Мартинюк Микола Іванович – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри філології КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, <https://orcid.org/0000-0003-2651-7369>; litmapavolyni@gmail.com

Мартинюк Лариса Петрівна – вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії, Луцький ліцей № 1 Луцької міської ради, larusalutsk@gmail.com